

Kansallisteatteri valokeilassa

Yleisön istuuduttua paikoilleen pimeän salin hiljaisuudessa vallitsee jännittynyt odotus. Esiripun noustessa sadat silmäparit hakeutuvat valaistuksen ohjaamaan paikkaan ja esitys voi alkaa.

Teksti: Sami Laakso © Kuva: Arno de la Chapelle

Kansallisteatteri

Hedcom

Hedcomin Kansallisteatteriin toimitama himmenninlaitteisto sekä ohjausverkko muodostavat suurten lukujen kompleksisen kokonaisuuden.

Himmenninlaitetoimitukseen sisältyy kolmessa himmenninhuoneessa sijaitsevat 10 himmennin-keskusta. Ne pitävät sisällään 508 Compuliten valmistamaa CompuDim 2000 -tyyppistä 2,5 kilowatin tehoista himmennintä, 50 kappaletta 5 kilowatin tehoista himmennintä sekä 80 kappaletta kytkettävää ja ohjattavaa suorasähkärelettä.

Valaistuksessa tarvittava informaatio kulkee ethernetissä valotarkkaamon sekä kolmen himmenninhuoneen välillä valokuitua pitkin. Kussakin tilassa sijait-

sevat ristikytkentäkaapit, joista on liitännät valoverkkoon. Himmenninhuoneista informaatio jaetaan kytkinten avulla himmennin-keskuksille sekä muulle kalustolle. Ohjausverkko pitää sisällään 16 kappaletta Compuliten Emix2:ia, jotka ovat linkejä Ethernetin ja DMX-ohjauksen välillä.

Himmenninjärjestelmää tukee PC Dimmer Monitor -ohjelma, joka mahdollistaa koko himmenninjärjestelmän valvonnan keskitetysti valotarkkaamosta.

Hedtec

Kansallisteatterin peruskorjaus oli merkittävä toimitus myös Hedtecin valaistusosastolle. Vaikka suurin osa kiinteistön vanhoista valaistuksista kunnostettiin, niin täy-

dennykseksi hankittiin myös paljon uusia valaisimia. Sisätiloihin asennettiin yli sata Glashütte Limburgin valaisinta, joiden yksinkertaisen tyylikkää muoto sopeutuvat helposti vanhaan jugend-arkkitehtuuriin. Lisäksi yleisötilojen toimituksessa oli kymmeniä teknisempiä ERCO- ja BEGA-valaisimia. Rakennuksen julkisivuvalaistuksessa käytettiin monipuolisesti BEGA-valonheittämiä.

Peruskorjauksen arkkitehtisuunnittelu Sari Schulman, Arkkitehtitoimisto Schulman Oy Sähkö- ja valaistussuunnittelu Erkki Hakanen, Projectus Team Oy

Ville Toikka on valaistuksen kokenut ammattilainen. Alalla vuodesta 1986 olleena ja Kansallisteatterin päävalaistusestimatorina useita vuosia toimineena hän on nähnyt valaistuksen merkityksen kasvun teatteriesityksissä. Siksi hän ei enää täysin allekirjoita perinteistä oppikirjojen väittämää, että teatteriesityksen valaistus on hyvä silloin, kun sitä ei erikseen huomaa.

”Se ei tänä päivänä mene enää ihan niin. Valaistuksen rooli on kasvanut, nykyisin halutaan näyttävämpää. Tämä liittyy yleiseen visuaalisuuden korostamiseen viestinnässä ja teatterin on oltava kehityksessä mukana. Nykyisin valaistuksella voidaan tuottaa väriä ja liikettä näyttämölle monella eri tavalla. Sitä halutaan myös nähdä, sillä ihmiset ovat niin vaihtelunhaluisia”, Ville Toikka huomauttaa.

”Valaistuksella on teatteriesityksessä samanlainen rooli kuin kameralla elokuvassa. Valaistuksen avulla kootaan visuaalisuus yhteen, sillä muutenhan näytelmä on kuunnelmaa. Valaistuksella myös rytmitetään kohtauksia”, Toikka määrittelee.

Valaistussuunnittelija kantaa vastuun näytelmän valaistuksen rakentamisesta, suunnittelusta ja toteutuksesta. Esityksen valaistussuunnittelua pohditaan ensimmäisen kerran valaistusestimatorin, ohjaajan ja lavastajan kesken usein jo ennen ensimmäisiä lukuharjoituksia paria kolmea kuukautta ennen ensi-iltaa. Varhaisesta ja perusteellisesta ennakkosuunnittelusta huolimatta valaistus on näyttämöllä viimeinen elementti, jota päästään työstämään.

”Prosessin aikana löytyy pitkin matkaa aina jotain korjattavaa, mutta koko ajan se muuttuu valmiimmaksi. Sanotaan, että esitys on valmis vasta ensi-illassa, mutta kyllä senkin jälkeen voi tulla hienosäätöä.”

Esitys parhaassa valossa

Kansallisteatterin päänäyttämö, suomalaisen teatterikulttuurin perinteikään ja kuuluisin estradi, on ehostettu arvoiseensa kuntoon. Samalla myös valaistusolosuhteissa on siirrytty ny-

ky aikaan. Vanhassa järjestelmässä oli Toikan mukaan isoja puutteita, varsinkin kun uusi aika on luonut isoja tarpeita. Toikka näkee Hedcomin toimitamassa himmenninlaitteistossa sekä ohjausverkossa paljon positiivista.

”Jokaisella osa-alueella on tapahtunut edistystä. Hallittavuus on parantunut, samoin kattavuus värikkäisyydessä ja myös liikkuvalla kalustolla”, Toikka antaa esimerkkejä.

Vaikka valaistuksen ohjaus tapahtuu nykyisin tietokoneella, ei tilannetta kontrolloivan ammattilaisten merkitys ole vähentynyt. Ohjelmoinnin suorittanut valaistusestimatori vastaa myös jokaisen esityksen valaistuksesta, ja hänen lisäkseen esityksen valaistusta hoitaa mahdollisesti toinenkin valaistusestimatori sekä kolme valomiestä. Jokainen esitys on elävä kokonaisuus, jossa on perinpohjaisesta valmistautumisesta huolimatta varauduttava myös yllätyksiin.

”PC:llä tarkkaillaan kaiken aikaa himmenninjärjestelmää: Siitä nähdään kaikki muutokset ja mahdolliset häiriötkin.”

Toikan mukaan Kansallisteatteri on saanut hyvän vastineen rahoille, jopa enemmän kuin mistä oli alun perin puhe.

”Esimerkiksi ethernet-verkko on rakennettu kehänmalliseksi. Se lisää käyttövarmuutta, sillä järjestelmä toimii, vaikka kehä katkeaisikin jostakin kohtaan”, Toikka antaa esimerkiksi, jolla on suuri merkitys ainutkertaisen esityksen takaamisessa.

Himmenninlaitteistosta puhuttaessa hän kuitenkin muistuttaa, ettei teatteriesityksen valaistuksessa ole kyse tehokkuutta korostavasta watti-kilpailusta.

”Kalusto ei ole itsetarkoitus vaan työväline.” ©

Lisätietoja:

Hedcom
Pauli Tervo
puh. (09) 6828 4641
e-mail pauli.tervo@hedcom.fi

